

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2004. szeptember 7.^{*}

A C-127/02. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában,

amelyet a Raad van State (Hollandia) a Bírósághoz 2002. április 8-án érkezett
2002. március 27-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee,**

a **Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels**

és

a **Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij**

^{*} Az eljárás nyelve: holland.

között,

a **Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA**

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, P. Jann, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann (előadó), J.-P. Puissochet és J. N. Cunha Rodrigues tanácselnökök, R. Schintgen, és S. von Bahr, valamint R. Silva de Lapuerta bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,

hivatalvezető: M.-F. Contet főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2003. november 18-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee képviselőtében C. A. M. Rombouts advocaat,
- a Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels képviselőtében A. J. Durville advocaat,

- a Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA képviselőjében G. van der Wal advocaat,

- a holland kormány képviselőjében H. G. Sevenster és A. J. Bel, meghatalmazotti minőségben,

- az Európai Közösségek Bírósága képviselőjében J. Stuyck ügyvéd, segítője: G. Valero Jordana, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2004. január 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43 EGK tanácsi irányelv (HL L 206., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 102. o.) (a továbbiakban: „élőhely”-irányelv) 6. cikkének értelmezésére vonatkozik.

- 2 A kérelmet a Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee (Nemzeti Egyesület a Watt-tenger Megóváásáért, a továbbiakban: Waddenzee Egyesület) és a Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels (Holland Madárvédelmi Egyesület, a továbbiakban: Madárvédelmi Egyesület) és a Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (a mezőgazdaságért, a természeti örökségért és a halászatért felelős államtitkár, a továbbiakban: államtitkár) között folyamatban levő jogvitában terjesztették elő az államtitkár által a vadon élő madarak védelméről szóló, 1979. április 2-i 79/409 EKG tanácsi irányelv (HL L 103., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 98. o.) (a továbbiakban: „madár”-irányelv) 4. cikke alapján a Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij UA (a Holland Szívkagylóhalászati Termelőszövetkezet, a továbbiakban: Kokkelvisserij Szövetkezet) részére a Watt-tenger különleges védelmi területté (a továbbiakban: KVT) nyilvánított részén a szívkaagylók gépi úton történő halászatára kiadott engedélyével kapcsolatban.

Jogi háttér

A „madár”-irányelv

- 3 A „madár”-irányelv 4. cikkének (1) és (2) bekezdése alapján a tagállamok kötelesek KVT-vé nyilvánítani azon területeket, amelyek megfelelnek az ezen rendelkezésekben meghatározott madártani szempontoknak.
- 4 A „madár”-irányelv 4. cikkének (4) bekezdése szerint:

„Az (1) és (2) bekezdésekben meghatározott védett területek vonatkozásában a tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket az élőhelyek szennyezésének vagy

elpusztításának, illetve a madarak bármiféle zavarásának elkerülése érdekében, amennyiben azok e cikk céljai szempontjából jelentőséggel bírnak. A tagállamok e védett területeken kívül is törekednek az élőhelyek szennyezésének vagy elpusztításának elkerülésére.”

Az „élőhely”-irányelv

5 Az „élőhely”-irányelv 6. cikkének rendelkezése szerint:

„(1) A tagállamok megállapítják a különleges természetvédelmi területek védelméhez szükséges intézkedéseket, megfelelő esetben beleértve a kifejezetten az egyes természeti területekre kiadott vagy más fejlesztési tervek részét képező intézkedési terveket, továbbá olyan törvényi [helyes fordítása: jogszabályi], közigazgatási vagy szerződéses aktusokat [helyes fordítása: intézkedéseket] is, amelyek az adott természeti területen megtalálható, [az] I. mellékletben szereplő természetes élőhelytípusok, illetve [a] II. mellékletben szereplő fajok ökológiai szükségleteinek megfelelnek.

(2) A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket a különleges természetvédelmi területeken található olyan természetes élőhelytípusok és olyan fajok élőhelyei károsodásának és megzavarásának megakadályozására, amelyek céljára az egyes területeket kijelölték, amennyiben a zavarás mértéke ezen irányelv céljaira tekintettel jelentős hatással lehet [helyes fordítása: A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy megakadályozzák a különleges természetvédelmi területeken található fajok természetes élőhelytípusainak és élőhelyeinek károsodását, valamint azon fajok zavarását, amelyek számára e területeket kijelölték, amennyiben a zavaró tényezők jelentős kihatással lehetnek az irányelv céljaira].

(3) Figyelembe véve az adott természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket, megfelelő vizsgálatot kell folytatni minden olyan terv vagy projekt hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a

természeti terület kezeléséhez, de akár önmagában, akár pedig más terv vagy projekt részeként valószínűleg jelentős hatással lesz [helyes fordítása: jelentős hatással lehet] arra. A természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményét figyelembe véve, továbbá a (4) bekezdés rendelkezéseinek értelmében [helyes fordítása: rendelkezéseire is figyelemmel] az illetékes nemzeti hatóságok csak azután hagyják jóvá az érintett tervet vagy projektet, ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, és miután — adott esetben — kikérték a lakosság véleményét is.

(4) Amennyiben a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának kedvezőtlen eredménye ellenére valamely elsődlegesen fontos, társadalmi vagy gazdasági jellegű közösségi érdekre figyelemmel [helyes fordítása: fontos közérdeken alapuló kényszerítő okra figyelemmel, ideértve a társadalmi vagy gazdasági jellegű okokat is] — alternatív megoldás hiányában — mégis végre kell hajtani egy tervet vagy projektet, a tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz a Natura 2000 általános egységességének [helyes fordítása: koherenciájának] megóvása érdekében. A tagállam az elfogadott kiegyenlítő intézkedésekről értesíti a Bizottságot.

Amennyiben az érintett természeti terület elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában és/vagy veszélyeztetett faj élőhelyéül szolgál, kizárólag az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel kapcsolatos, továbbá — a Bizottság véleménye szerint [helyes fordítása: a Bizottság véleményének kikérését követően] — a közérdek kényszerítő indokain [helyes fordítása: más, fontos közérdeken alapuló kényszerítő okokon] alapuló szempontokat lehet érvényesíteni.”

- 6 Az „élőhely”-irányelv 7. cikke szerint a „4. cikk (1) bekezdése alapján besorolt vagy a 4. cikk (2) bekezdése értelmében annak megfelelően elismert területek tekintetében ezen irányelv alkalmazásának napjától, illetve — amennyiben az későbbi időpontra esik — azon időponttól számítva, amikor a tagállam a [»madár«]-irányelv értelmében végrehajtja, illetve elismeri a besorolást, a [»madár«]-irányelv 4. cikke (4) bekezdésének első mondatából eredő kötelezettségek helyébe ezen irányelv 6. cikkének (2), (3) és (4) bekezdéséből eredő kötelezettségek lépnek”.

A nemzeti jog

7 A Natuurbeschermingswet (a természet védelméről szóló törvény) 12. cikkének (1) bekezdése értelmében a Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (a mezőgazdaságért, a természeti örökségért és a halászatért felelős miniszter, a továbbiakban: miniszter) engedélye nélkül vagy az ezen engedélyben foglalt feltételek megszegésével tilos a természet épségét vagy a védett természeti terület természettudományos jelentőségét károsító vagy a védett természeti területet elcsúfító cselekmények elkövetése, e cselekmények más személy útján történő végrehajtása vagy ezen tevékenységek tűrése. Ugyanezen cikk (2) bekezdése értelmében azon cselekmények, amelyek befolyással vannak a védett természeti területnek a védetté nyilvánító határozatban foglalt lényegi jellemzőire, minden esetben a természet szépségét vagy a védett természeti terület természettudományos jelentőségét károsító cselekményeknek tekintendők.

8 A Watt-tengert állami természeti területnek nyilvánító, 1993. november 17-i határozatból és az ennek szerves részét képező indokolásból kitűnik, hogy a Natuurbeschermingswet alapján folytatott engedélykiadási és -visszavonási politikát a Planologische Kernbeslissing Waddenzee (a Watt-tengerre vonatkozó központi tervezési határozat, a továbbiakban: központi határozat) alapján kell alakítani. A fenti indokolás szerint így megfelelő szabályozási keret jön létre annak érdekében, hogy a Natuurbeschermingswet eljárási szabályait alkalmazva a központi határozat fő célkitűzése — a Watt-tengernek mint a természeti és különösen mint a területet látogató madarak fiókanevelését, táplálkozását és pihenését szolgáló területnek a tartós védelme és fejlődése — szempontjából esetlegesen káros tevékenységeket ellenőrzés alá vonják. A Watt-tengeren ember által végzett gazdasági jellegű tevékenységek folytatására csak ezen fő célkitűzést szem előtt tartó, megfelelő vizsgálat lefolytatása esetén van lehetőség. A Watt-tengeren tervezett tevékenységeket ezért a fent említett célkitűzés és politika szempontjainak figyelembevételével kell vizsgálni, és ezen célkitűzésnek és politikának megfelelően kell elbírálni.

- 9 A központi határozatnak a part menti halászat szabályozására vonatkozó fejezetét a kormány 1993. január 21-i, Structuurnota Zee- en kustvisserij „Vissen naar evenwicht” (Struktúradokumentum a tengeri és part menti halászatról — „Halászat az egyensúly megőrzésével”) című kormányhatározata részletesebben kidolgozta. E kormányhatározat az 1993 és 2003 közötti időszakra meghatározza a tengeri kagylófélék — többek között a Watt-tengeren történő — halászatára vonatkozó politikát. E határozat a szívkgylóhalászatra vonatkozóan számos korlátozást vezet be. Ezen állami természeti terület egyes körzeteiben kizárja a szívkgyló halászatát, ráadásul a táplálékban szegény években a szívkgylóval és fekete kagylóval táplálkozó madarak átlagos táplálékszükségletének 60%-át biztosító kagylómennyiséget is ezen madaraknak tartják fenn. Az átlagos táplálékszükségletnek azért nem a 100%-át biztosítják, mivel a madarak táplálékuk egy részét más forrásból (balti laposkagyló, ehető fésűkagyló, tengerparti rák) is képesek beszerezni.
- 10 A Watt-tengerről szóló központi határozat szerint az elővigyázatosság elvéből az következik, hogy amennyiben a rendelkezésre álló legmegbízhatóbb információk alapján egyértelmű kétség merül fel arra vonatkozóan, hogy nem következnek-e be az ökoszisztémát sújtó jelentős mértékű lehetséges negatív hatások, amíg ennek ellenkezője be nem bizonyosodik, a Watt-tenger védelme élvez elsőbbséget. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből kitűnik, hogy a rendelkezésre álló és tanulmányozott tudományos értekezések többsége nem állapítja meg egyértelműen, hogy a szívkgyló gépi úton történő halászatával a Watt-tenger ökoszisztémáját jelentős negatív hatások érik.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 11 Az államtitkár 1999. július 1-jei és 2000. július 7-i határozatával (a továbbiakban: az alapeljárásban vitatott határozatok) — meghatározott feltételek mellett — az 1999. augusztus 16-a és november 25-e, illetve a 2000. augusztus 14-e és november 30-a közötti időszakra engedélyezte a Kokkelvisserij Szövetkezet részére a Watt-tenger KVT-vé nyilvánított részén a szívkgyló gépi úton történő halászatát.

- 12 A Waddenzee Egyesület és a Madárvédelmi Egyesület az államtitkár előtt megtámadta az alapeljárásban hozott határozatokat, aki 1999. december 23-i és 2001. február 19-i határozatával az alapeljárásban vitatott határozatok ellen emelt kifogások megalapozatlanságára hivatkozva elutasította a kifogást.
- 13 A két említett természetvédelmi egyesület az elutasító határozatok ellen fellebbezést nyújtott be a Raad van Statéhez. Előadták, hogy az alapeljárásban vitatott határozatokban foglalt feltételek szerint engedélyezett szívkgalylóhalászat tartósan károsítja a Watt-tenger geomorfológiáját és a tengerfenék állat- és növényvilágát. Azt is előadták, hogy a szóban forgó halászat károsan befolyásolja a kagylókon élő madarak táplálékkészleteit, amely a madarak — különösen a csigaforgatók és dunnaludak — populációjának csökkenéséhez vezet. A fentieken túl a Waddenzee Egyesület és a Madárvédelmi Egyesület előadta, hogy az alapeljárásban vitatott határozatok ellentétesek a „madár”-irányelv és az „élőhely”-irányelv rendelkezéseivel.
- 14 Arra vonatkozóan, hogy az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (2)–(4) bekezdése megfelelő módon került-e átültetésre a holland jogrendszerbe, a Raad van State rámutat, hogy jöllehet a Natuurbeschermingswet 12. cikkének nem kifejezett célja az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében meghatározott kötelezettségek átültetése, de a nemzeti jogszabály az irányelv rendelkezéseinek megfelelően is értelmezhető. Az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (2) bekezdése rendelkezéshez hasonlóan a Natuurbeschermingswet nem tartalmazza a fenti irányelv 6. cikke (3) és (4) bekezdésének átültető rendelkezéseit sem. Az irányelvben nem található olyan, ezen két bekezdés átültetését célzó, általánosan kötelező szabály sem, amely a Watt-tengerre más módon alkalmazható lenne.
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy a Waddenzee Egyesület és a Madárvédelmi Egyesület álláspontja szerint pusztán a Watt-tenger KVT-vé nyilvánított részén folytatott halászat terjedelme miatt is „tervről” vagy „projektről” van szó, amely esetben az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdése alapján „megfelelő vizsgálatot” kell lefolytatni. Ezzel szemben az államtitkár szerint a szóban

forgó tevékenység az irányelv 6. cikkének (2) bekezdése alá esik, mivel olyan tevékenységről van szó, amely évek óta folyik anélkül, hogy annak intenzitása fokozódna.

- 16 Az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (2) és (3) bekezdése közötti viszonyt illetően a Waddenzee Egyesület és a Madárvédelmi Egyesület előadta, hogy jöllehet ugyanaz a tevékenység, amelyre vonatkozóan az engedélyt kiadták, a 6. cikk (3) bekezdése értelmében „tervnek” vagy „projektnek” minősül, mégis a (2) bekezdésre tekintettel vizsgálándó. Először tehát az vizsgálándó, hogy a (3) bekezdés a (2) bekezdés különös szabálynak tekintendő-e, amely esetben a két rendelkezést együttesen kell alkalmazni, vagy olyan rendelkezésről van-e szó, amely ettől elkülönül, és önálló hatállyal bír abban az értelemben, hogy a (2) bekezdés a folyamatban lévő tevékenységekre, míg a (3) bekezdés az új tervekre és projektekre vonatkozik.
- 17 A Raad van State azt a kérdést is felteszi, hogy milyen feltételek esetén kell „megfelelő vizsgálatot” lefolytatni a természeti területen megvalósuló terv vagy projekt hatásait illetően. Ezenkívül a bíróság felveti, hogy melyek azok az ismérvek, amelyek alapján vizsgálni kell azt, hogy megtették-e a „szükséges intézkedéseket” vagy lefolytatták-e a „megfelelő vizsgálatot”, szem előtt tartva az „élőhely”-irányelv 6. cikke (3) bekezdésében foglalt rendelkezést, miszerint az illetékes nemzeti hatóságok csak akkor hagyják jóvá az érintett tervet vagy projektet, ha megbizonyosodtak arról, hogy nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét.
- 18 Végezetül a Raad van State szükségesnek tartja annak tisztázását, hogy az „élőhely”-irányelv 6. cikke (2) és (3) bekezdése közvetlen hatállyal bír-e.

- 19 A fentiekre tekintettel a Raad van State úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé.

„1) a) Úgy kell-e értelmezni az »élőhely«-irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében szereplő »terv vagy projekt« fogalmát, hogy abba az olyan tevékenység is beletartozik, amelyet már több éve folytatnak, de amelyre vonatkozóan főszabály szerint minden évben korlátozott időre szóló engedélyt adnak ki, amelynek kiadásakor minden esetben újból értékelik, hogy e tevékenységet lehet-e, és ha igen, akkor a természeti terület mely részein lehet folytatni?

b) Amennyiben az 1) a) pontban foglalt kérdésre adott válasz nemleges, a szóban forgó tevékenység »tervnek vagy projektnek« tekintendő-e, ha a tevékenység intenzitása az évek során fokozódott, illetve ha az engedélyek lehetőséget biztosítanak az intenzitás fokozására?

2) a) Ha az első kérdésre adott válaszból az következik, hogy az »élőhely«-irányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében a szóban forgó tevékenység »tervnek vagy projektnek« minősül, akkor az »élőhely«-irányelv 6. cikkének (3) bekezdése a (2) bekezdésében foglalt szabályok speciális esetének tekintendő-e, vagy inkább különálló és önálló hatállyal bíró rendelkezésnek, például abban az értelemben, hogy:

i) a (2) bekezdés a fennálló használatra, míg a (3) bekezdés az új tervekre és projektekre vonatkozik; vagy

ii) a (2) bekezdés közigazgatási intézkedésekre, míg a (3) bekezdés az egyéb határozatokra vonatkozik; vagy

iii) a (3) bekezdés a tervekre és a projektekre, míg a (2) bekezdés az egyéb tevékenységekre vonatkozik?

b) Amennyiben az »élőhely«-irányelv 6. cikkének (3) bekezdése a (2) bekezdésben foglalt szabályok speciális esetének tekintendő, a két rendelkezést együttesen kell-e alkalmazni?

3) a) Úgy kell-e értelmezni az élőhely-irányelv 6. cikkének (3) bekezdését, hogy már akkor »terv vagy projekt« meglétéről van szó, ha valamely meghatározott tevékenység hatással lehet az érintett területre (amely esetben »megfelelő vizsgálatot« kell lefolytatni annak tisztázása érdekében, hogy a gyakorolt hatás »jelentős«-e), vagy pedig azt jelenti ez a rendelkezés, hogy csak akkor van szükség »megfelelő vizsgálat« lefolytatására, ha (kellőképpen) valószínű, hogy az adott »terv vagy projekt« jelentős hatással lehet a természeti területre?

b) Milyen ismérvek alapján kell megítélni, hogy az »élőhely«-irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerinti, a természeti terület kezeléséhez nem kapcsolódó, illetve ahhoz nem nélkülözhetetlen terv vagy projekt — akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként — jelentős hatással lehet-e a természeti területre?

- 4) a) Az »élőhely«-irányelv 6. cikkének alkalmazásában milyen ismérvek alapján kell megítélni, hogy a tagállamok megtették-e a 6. cikk (2) bekezdése szerinti »szükséges intézkedéseket«, illetve — figyelemmel arra, hogy a terv vagy program jóváhagyása előtt a (3) bekezdésben foglaltakról is bizonyosságot kell szerezni — lefolytatták-e a »megfelelő vizsgálatot«?

- b) A »szükséges intézkedések« és a »megfelelő vizsgálat« fogalmak önálló jelentéssel bírnak-e, vagy e fogalmak megítélésénél figyelembe kell venni az EK-Szerződés 174. cikke (2) bekezdésében foglaltakat is, és különösen az ott említett elővigyázatosság elvét?

- c) Amennyiben az EK-Szerződés 174. cikkének (2) bekezdésében említett elővigyázatosság elvére is figyelemmel kell lenni, ez egyúttal azt is jelenti-e, hogy egy meghatározott tevékenység — mint jelen esetben a szívkgylóhalászat — engedélyezhető, ha nem merül fel nyilvánvaló kétség arra vonatkozóan, hogy lehetséges jelentős káros hatások nem következnek be, vagy csak akkor engedélyezhető, ha egyáltalán nem merül fel kétség arra vonatkozóan, hogy e hatások nem következnek be, illetve ha biztosan megállapítható, hogy ilyen hatások nem fognak bekövetkezni?

- 5) Az »élőhely«-irányelv 6. cikkének (2), illetve (3) bekezdése közvetlen hatállyal bír-e abban az értelemben, hogy magánszemélyek a nemzeti bíróságok előtt hivatkozhatnak ezen rendelkezésekre, a nemzeti bíróság pedig — ahogy az többek között a C-312/93. sz. Peterbroeck-ügyben 1995. december 14-én hozott ítéletből [EBHT 1995., I-4599. o.] következik — köteles biztosítani számukra a norma közvetlen hatályából eredő jogvédelmet?"

20

A Bíróság 2004. április 28-i végzésével elutasította a Kokkelvisserij Szövetkezet arra irányuló kérelmét, hogy a főtanácsnok indítványa alapján írásbeli észrevételeket terjeszthessen elő vagy az indítványra más módon válaszolhasson.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

Az első kérdésről

Az első kérdés a) pontjáról

- 21 A kérdést előterjesztő bíróság első kérdésének a) pontjával lényegében arra vár választ, hogy a gépi úton történő szívkgagylóhalászat — amelyet már több éve folytatnak, de amelyre vonatkozóan minden évben korlátozott időre szóló engedélyt adnak ki, amelynek kiadásakor minden esetben újból értékelik, hogy a tevékenységet lehet-e, és ha igen, akkor a természeti terület mely részein lehet folytatni — az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerinti „terv” vagy „projekt” fogalma alá tartozik-e.
- 22 Az „élőhely”-irányelv 10. preambulumbekkezdése szerint „alaposan meg kell vizsgálni minden olyan tervet vagy projektet, amelynek jelentős hatása lehet a már kijelölt, illetve a jövőben kijelölendő területek védelmének célkitűzéseire”. Ezen preambulumbekkezdés kifejtését az irányelv 6. cikkének (3) bekezdése tartalmazza, amely kimondja, hogy a természeti területre gyakorolt hatásokra vonatkozó előzetes vizsgálat hiányában nem engedélyezhető olyan terv vagy projekt, amely jelentős hatással lehet ezen természeti területre.
- 23 Az „élőhely”-irányelv nem tartalmazza a „terv” és a „projekt” fogalmának meghatározását.

- 24 Ellenben az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv (HL L 175., 40. o.; magyar nyelvű kiadás 15. fejezet, 1. kötet, 248. o.) — amelynek 6. preambulumbekkezdése szerint a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló köz- és magánprojektek engedélyezése kizárólag a várhatóan jelentős környezeti hatásoknak a projektet megelőző értékelése után történhet meg — 1. cikkének (2) bekezdése a következőképpen tartalmazza a „projekt” fogalmának meghatározását:

„— épületek vagy egyéb létesítmények kivitelezése,

— egyéb beavatkozások a természetes környezetbe és tájba, beleértve az ásványkincsek kiaknázását is”.

- 25 A szívkagylóhalászat mint tevékenység a 85/377 irányelv 1. cikke (2) bekezdésének második francia bekezdésében foglalt „projekt” fogalma alá tartozik.

- 26 Márpedig a „projektnek” ez a fogalma jelentőséggel rendelkezik az „élőhely”-irányelv szerinti értelemben használt „terv” vagy „projekt” fogalom jelentésének meghatározása szempontjából, mivel a fentiekből következően — a 85/337 irányelvhez hasonlóan — az „élőhely”-irányelvnek is célja annak elkerülése, hogy a természetre gyakorolt hatásokra vonatkozó előzetes vizsgálat nélkül engedélyezzenek olyan tevékenységeket, amelyek károsak lehetnek a környezetre.

- 27 Ezért a szívkagylóhalászat mint tevékenység az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében foglalt „terv” vagy „projekt” fogalma alá tartozik.
- 28 Az a tény, hogy ezt a tevékenységet már több éve folyamatosan végzik az érintett természeti területen, és hogy a tevékenység folytatásához minden évben engedély kiadása szükséges — amelynek kiadásakor minden esetben újból értékeli, hogy a tevékenységet lehet-e, és ha igen, akkor a természeti terület mely részein lehet folytatni, önmagában nem képezi akadályát annak, hogy a kérelmezett tevékenység minden kérelem esetén az „élőhely”-irányelv értelmében vett önálló tervnek vagy projektnek minősüljön.
- 29 Ezért az első kérdés a) pontjára azt kell válaszolni, hogy a gépi úton történő szívkagylóhalászat — amelyet már több éve folytatnak, de amelyre vonatkozóan minden évben korlátozott időre szóló engedélyt adnak ki, amelynek kiadásakor minden esetben újból értékeli, hogy a tevékenységet lehet-e, és ha igen, akkor a természeti terület mely részein lehet folytatni — az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdésben foglalt „terv” vagy „projekt” fogalma alá tartozik.

Az első kérdés b) pontjáról

- 30 Figyelemmel az első kérdés a) pontjára adott válaszra, az első kérdés b) pontjának megválaszolása nem szükséges.

A második kérdésről

- 31 A kérdést előterjesztő bíróság második kérdésével lényegében arra vár választ, hogy milyen viszony áll fenn az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (2) és (3) pontja között.
- 32 Emlékeztetni kell arra, hogy az „élőhely”-irányelv 7. cikkével együtt értelmezett, ugyanezen irányelv 6. cikkének (2) bekezdése alapján a tagállamok kötelesek megtenni a szükséges intézkedéseket a KVT-n található élőhelyek károsodásának, valamint azon fajok jelentős zavarásának megakadályozására, amelyek számára e területeket kijelölték.
- 33 Az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdése előírja, hogy az illetékes nemzeti hatóságok csak akkor hagyhatnak jóvá olyan tervet vagy projektet, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de arra jelentős hatással lehet, ha a tervnek vagy projektnek a természeti területre gyakorolt hatására irányuló megfelelő vizsgálat lefolytatásával megbizonyosodtak arról, hogy a terv vagy projekt nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét.
- 34 Az utóbbi rendelkezés olyan eljárást vezet be, amelynek célja, hogy előzetes ellenőrzési mechanizmus segítségével biztosítsa, hogy valamely tervet vagy projektet — amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de arra jelentős hatással lehet — csak akkor lehessen engedélyezni, amennyiben nem befolyásolja hátrányosan az érintett természeti terület épségét.
- 35 Amennyiben valamely tervet vagy projektet az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdésben foglalt eljárás szerint engedélyeztek, ezen tervnek vagy projektnek a

védett természeti területre gyakorolt hatása tekintetében már szükségtelen az ugyanezen cikk (2) bekezdésében foglalt általános védelmi kötelezettséget tartalmazó norma egyidejű alkalmazása.

- 36 Valamely tervnek vagy projektnek az „élőhely”-irányelv 6. cikke (3) bekezdése alapján történő engedélyezése ugyanis szükségképpen azt feltételezi, hogy a tervet vagy projektet úgy minősítették, hogy az nem befolyásolja hátrányosan az érintett természeti terület épségét, és következésképpen a 6. cikk (2) bekezdés értelmében azt nem károsítja vagy zavarja meg jelentősen.
- 37 Nem zárható ki azonban, hogy az ilyen terv vagy projekt megvalósulása később mégis a természet károsítását vagy megzavarását vonja maga után anélkül, hogy ezzel kapcsolatban az illetékes nemzeti hatóságokat bármiféle mulasztás terhelné. Az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (2) bekezdése ilyen esetekre vonatkozóan biztosítja az irányelv első preambulumbekkezdésében meghatározott, a környezet minőségének megőrzésére és védelmére — ideértve a természetes élőhelytípusok, valamint az állat- és növényvilág védelmét is — vonatkozó fő cél megvalósulását.
- 38 Ezért a második kérdésre azt kell válaszolni, hogy az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdése olyan eljárást vezet be, amelynek célja, hogy előzetes ellenőrzési mechanizmus segítségével biztosítsa, hogy valamely tervet vagy projektet — amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de arra jelentős hatással lehet — csak akkor lehessen engedélyezni, ha nem befolyásolja hátrányosan az érintett természeti terület épségét, míg a 6. cikk (2) bekezdése olyan általános védelmi kötelezettséget állapít meg, amelynek célja az irányelvben foglalt cél szempontjából jelentős hatással járó károsodás és zavarás megelőzése, így e bekezdést nem lehet ugyanezen cikk (3) bekezdésével egyidejűleg alkalmazni.

A harmadik kérdésről

A harmadik kérdés a) pontjáról

- 39 Az „élőhely”-irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata szerint, figyelembe véve az adott természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket, megfelelő vizsgálatot kell lefolytatni minden olyan terv vagy projekt hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de arra akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként jelentős hatással lehet.
- 40 Ily módon tehát annak megállapítása, hogy kötelező-e az adott terv vagy projekt hatásaira vonatkozó megfelelő vizsgálat lefolytatása, attól függ, hogy az adott terv vagy projekt jelentős hatással lehet-e a természeti területre.
- 41 Ahogyan azt a Bizottság az „élőhely”-irányelv 6. cikkének értelmezésére kidolgozott, a „Natura 2000 alá tartozó természeti területek kezelése, a »természetes élőhely« irányelv (92/43/EGK) 6. cikkének rendelkezései” címet viselő útmutatóban is megfogalmazta, az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt természetvédelmi célú mechanizmus „működésbe lépésének” nem feltétele az, hogy a szóban forgó tervről vagy projektről teljes bizonyossággal meg lehessen állapítani, hogy jelentős hatással van az érintett természeti területre, elégséges a pusztas valószínűsége annak, hogy a szóban forgó terv ilyen hatásokkal járhat.
- 42 A Bíróság, hivatkozva a 85/337/EGK tanácsi irányelv 2. cikkének (1) bekezdésében foglaltakra, miszerint „[a] tagállamok meghoznak minden olyan intézkedést, amely ahhoz szükséges, hogy az engedély kiadása előtt [...] a környezetre várhatóan jelentős hatást gyakorló projektek esetében hatásvizsgálatot végezzenek” — e megfogalmazás lényegében azonos az „élőhely”-irányelv 6. cikke (3) bekezdésében szereplő megfogalmazással —, korábban úgy határozott, hogy az említett körbe azon projektek tartoznak, amelyek a környezetre számottevő hatást gyakorolhatnak (lásd

a C-117/02. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2004. április 29-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-5517. o.] 85. pontját).

- 43 Ebből következően az „élőhely”-irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata valamely terv vagy projekt hatásaira vonatkozó megfelelő vizsgálat elvégzésének kötelező jellegét ahhoz a feltételhez köti, hogy fennáll-e annak a valószínűsége vagy kockázata, hogy a terv vagy projekt jelentős hatást gyakorol az érintett természeti területre.
- 44 Márpedig, különös tekintettel a környezet minőségének magas szintű védelmét megfogalmazó közösségi környezetpolitika sarkalatos pontját képező elővigyázatosság elvére, és összhangban az EK 174. cikk (2) bekezdése első számozatlan albekezdésében foglaltakkal, amelyekre tekintettel az „élőhely”-irányelvet értelmezni kell, az ilyen kockázat már akkor fennáll, ha objektív szempontok alapján nem zárható ki annak lehetősége, hogy a szóban forgó terv vagy projekt az érintett természeti területre jelentős hatást gyakorolhat (lásd értelemszerűen a C-180/96. sz., Egyesült Királyság kontra Bizottság ügyben 1998. május 5-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-2265. o.] 50., 105. és 107. pontját). A terv vagy projekt hatásaira vonatkozó vizsgálat feltételeinek olyan jellegű értelmezésével, miszerint kötelező vizsgálatot folytatni, ha a természeti területet sújtó jelentős hatások bekövetkezésének elmaradása vonatkozásában kétség merül fel, hatékony módon elkerülhetővé válik, hogy olyan terveket vagy projekteket engedélyezzenek, amelyek károsan befolyásolják az érintett természeti terület épségét. Ez az értelmezés az „élőhely”-irányelv harmadik preambulumbekkezdésének és az irányelv 2. cikke (1) bekezdésének megfelelően hozzájárul ahhoz, hogy megvalósuljon az irányelv azon fő célja, hogy a vadon élő állatok és növények védelmével hozzájáruljon a biológiai sokféleség biztosításához.
- 45 A fentiek alapján a 3. kérdés a) pontjában feltett kérdésre azt kell válaszolni, hogy az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket figyelembe véve megfelelő vizsgálatot

kell lefolytatni minden olyan terv vagy projekt hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, ha objektív körülmények alapján nem zárható ki annak lehetősége, hogy a terv vagy projekt — akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként — jelentős hatást gyakorolhat az érintett természeti területre.

A 3. kérdés b) pontjáról

46 Az „élőhely”-irányelv 6. cikke (3) bekezdése első mondatának és ugyanezen irányelv 10. preambulumbekkezdésének együttes értelmezéséből az következik, hogy a természeti terület kezeléséhez nem közvetlenül kapcsolódó vagy ahhoz nem nélkülözhetetlen terv vagy projekt természeti területre gyakorolt hatásainak jelentőségét a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzések figyelembevételével kell megítélni.

47 Ha valamely terv vagy projekt hatást gyakorol ugyan a természeti területre, de a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket nem veszélyeztet, nem tekinthető olyan tervnek vagy projektnak, amely jelentős hatással lehet az adott természeti területre.

48 Ellenben, ha valamely terv vagy projekt alkalmas arra, hogy veszélyeztesse az érintett természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket, akkor ebből szükségszerűen következik, hogy jelentős hatással lehet az adott természeti területre. Ahogy lényegében a Bizottság állította, az adott terv vagy projekt által gyakorolt lehetséges hatások jelentőségét, az adott tervhez vagy projekthez kötődő jövőbeli hatásokat is mérlegelve, az érintett terv vagy projekt egyedi környezeti jellemzőinek és feltételeinek figyelembevételével kell megítélni.

- 49 Ezért a 3. kérdés b) pontjában feltett kérdésre azt kell válaszolni, hogy ha az „élőhely”-irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata alapján valamely, a természeti terület kezeléséhez közvetlenül nem kapcsolódó vagy ahhoz nem nélkülözhetetlen terv vagy projekt veszélyezteti a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket, akkor olyan tervnek vagy projektnek tekintendő, amely jelentős hatást gyakorolhat az adott természeti területre. Ennek kockázatát a terv vagy projekt által érintett természeti terület egyedi környezeti jellemzőinek és feltételeinek figyelembevételével kell megítélni.

A negyedik kérdésről

- 50 A kérdést előterjesztő bíróság a 4. kérdés a)–c) pontjában lényegében azt kéri, hogy egyrészt a Bíróság fejtse ki az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében említett „szükséges intézkedések” és a (3) bekezdésben említett „megfelelő vizsgálat” fogalmak jelentését, másrészt pedig pontosan írja körül, hogy a szivkagyló gépi úton történő halászata milyen feltételek mellett engedélyezhető.
- 51 Az alapeljárás összefüggéseire, valamint a fent kifejtettekre és különösen az első két kérdésre adott válaszra tekintettel, a főtanácsnok indítványának 116. pontjában foglalt észrevételekkel egyezően, a negyedik kérdés megválaszolása a tekintetben nem szükséges, amennyiben az az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (2) bekezdésére vonatkozik.
- 52 Az „élőhely”-irányelv 6. cikke (3) bekezdésében használt „megfelelő vizsgálat” fogalommal kapcsolatban ki kell emelni, hogy maga az irányelv a vizsgálat lefolytatására semmilyen különleges módszert nem határoz meg.

- 53 Mindazonáltal ugyanezen rendelkezés szövege szerint az adott terv vagy projekt engedélyezését a terv vagy projekt hatásaira vonatkozó megfelelő vizsgálatnak kell megelőznie, és ennek figyelembe kell vennie az adott terv vagy projekt más tervvel vagy projekttel közösen gyakorolt együttes hatását, figyelemmel az érintett terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekre is.
- 54 Az ilyen vizsgálat tehát feltételezi, hogy az adott területre vonatkozó legújabb tudományos ismeretekre figyelemmel meg kell határozni a terv vagy projekt minden olyan részletét, amely önmagában, illetve más tervvel vagy projekttel együtt a fent megfogalmazott célkitűzésekre hatással lehet. Az „élőhely”-irányelv 3. és 4. cikkéből, és különösen ez utóbbi cikk (4) bekezdésében foglaltakból következően ezen célkitűzések annak alapján határozhatók meg, hogy az egyes természeti területek mennyire fontos szerepet töltenek be az I. mellékletben felsorolt természetes élőhelytípusok, illetve a II. mellékletben felsorolt fajok kedvező védeltségi állapotának fenntartása, illetve helyreállítása, valamint a Natura 2000 hálózat koherenciája szempontjából, továbbá hogy milyen mértékben fenyegeti a károsodás vagy a pusztulás veszélye az egyes természeti területeket.
- 55 Ami az arra vonatkozó kérdést illeti, hogy a szívkglyó gépi úton történő halászata milyen feltételek mellett engedélyezhető, a Bíróság hangsúlyozza, hogy — figyelemmel az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (3) bekezdésére és a Bíróságnak az első kérdésre adott válaszára — az illetékes nemzeti hatóságokat terheli azon kötelezettség, hogy a hatásvizsgálat eredményét figyelembe véve csak akkor engedélyezzenek valamely tervet vagy projektet, ha meggyőződtek arról, hogy nem befolyásolja hátrányosan az érintett természeti terület épségét.
- 56 A fentiekből tehát kitűnik, hogy a szóban forgó terv vagy projekt csak akkor engedélyezhető, ha az illetékes nemzeti hatóságok megbizonyosodtak arról, hogy nem jár az érintett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatásokkal.

- 57 Ezért ha bizonytalanság mutatkozik annak megítélésében, hogy valamely tervvel vagy projekttel kapcsolatban az érintett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatások felléphetnek-e, az illetékes hatóság köteles megtagadni az adott tervre vagy projektre vonatkozó engedély kiadását.
- 58 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az „élőhely”-irányelv (6) cikke (3) bekezdésének második mondatában foglalt engedélyezési kritérium magában foglalja az elővigyázatosság elvét (lásd e tekintetben a C-157/96. sz., National Farmers’ Union és társai ügyben 1998. május 5-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-2211. o.] 63. pontját), és hatékony módon hozzájárul ahhoz, hogy elkerülhetők legyenek a kérdéses terv vagy projekt következtében fellépő, a védett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatások. A jelenleginél kevésbé szigorú engedélyezési kritérium nem lenne képes ilyen hatékonyan biztosítani a természeti területek védelmével kapcsolatos célkitűzések megvalósulását.
- 59 Az „élőhely”-irányelv (6) cikkének (3) bekezdése alapján, a szívkgagylók gépi úton történő halászata által a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményére tekintettel és a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket figyelembe véve az illetékes nemzeti hatóságok csak akkor engedélyezhetik ezt a tevékenységet, ha megbizonyosodtak arról, hogy nem jár az érintett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatásokkal. Ez az eset akkor áll fenn, ha tudományos szempontból, ésszerűen mérlegelve, kétség nélkül megállapítható, hogy ilyen hatások nem következnek be (lásd értelemszerűen a C-236/01. sz., Monsanto Agricoltura Italia-ügyben 2003. szeptember 9-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-8105. o.] 106. és 113. pontját).
- 60 Ellenkező esetben, a gépi úton történő szívkgagylóhalászatot — adott esetben — az „élőhely”-irányelv (6) cikkének (4) bekezdésében megállapított feltételek teljesülése esetén lehet engedélyezni.
- 61 A fentiek alapján a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az „élőhely”-irányelv 6. cikke (3) bekezdésének értelmében a hatásvizsgálat azt jelenti, hogy a fenti terv vagy projekt engedélyezése előtt az adott területre vonatkozó legújabb

tudományos ismeretekre figyelemmel meg kell határozni a terv vagy projekt minden olyan részletét, amely önmagában, illetve más tervvel vagy projekttel együtt hatással lehet a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekre. A szívkgagylók gépi úton történő halászata által a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményére tekintettel és a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzések fényében az illetékes nemzeti hatóságok csak akkor engedélyezhetik ezt a tevékenységet, ha megbizonyosodtak arról, hogy nem jár az érintett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatásokkal. Ez az eset akkor áll fenn, ha tudományos szempontból, ésszerűen mérlegelve, kétség nélkül megállapítható, hogy ilyen hatások nem következnek be.

Az ötödik kérdésről

- 62 Tekintettel a jelen ítélet 51. pontjában megfogalmazott megállapításra, a jelen ügyben az ötödik kérdés megválaszolása a tekintetben nem szükséges, amennyiben az az „élőhely”-irányelv 6. cikkének (2) bekezdésére vonatkozik.
- 63 Ezért az ötödik kérdés csak abból a szempontból vizsgálandó, amennyiben az az „élőhely”-irányelv (6) cikkének (3) bekezdésére vonatkozik.
- 64 A kérdést előterjesztő bíróság ötödik kérdésével lényegében arra vár választ, hogy ha egy nemzeti bíróságnak valamely tervre vagy projektre vonatkozóan az „élőhely”-irányelv (6) cikkének (3) bekezdése alapján kiadott engedély jogszerűségéről kell döntenie, ezen bíróság jogosult-e megvizsgálni, hogy az illetékes nemzeti hatóság az e rendelkezésben számára kijelölt mérlegelési jogkör keretein belül maradt-e, még akkor is, ha az adott rendelkezést nem ültették át a tagállam nemzeti jogrendjébe annak ellenére, hogy az átültetésére előírt határidő lejárt.

- 65 Emlékeztetni kell arra, hogy a tagállamok azon kötelezettsége, hogy minden szükséges intézkedést megtegyenek annak érdekében, hogy elérjék az irányelvben előírt célokat, jogilag kötelező erejű, amint ezt az EK 249. cikk harmadik albekezdése és maga az irányelv is előírja. Ez a minden általános és különleges intézkedés meghozatalára vonatkozó kötelezettség — hatáskörük keretén belül — érvényes a tagállamok minden hatóságára, beleértve a bírói hatáskörrel rendelkező hatóságokat is (lásd a C-72/95. sz., Kraaijeveld és társai ügyben 1996. október 24-én hozott ítélet [EBHT 1996., I-5403. o.] 55. pontját).
- 66 Azon kérdést illetően pedig, hogy magánszemély jogosult-e az irányelvre hivatkozni, és hogy a nemzeti bíró jogosult-e ezt figyelembe venni, a válasz az, hogy az EK 249. cikk által az irányelv számára biztosított kötelező erővel összeegyeztethetetlen lenne elvben kizárni azt, hogy az érintett személyek az irányelv által előírt kötelezettségekre hivatkozhasanak. Különösen az olyan esetekben, amikor a közösségi hatóságok irányelv útján kötelezik a tagállamokat valamely meghatározott magatartás átvételére, az ilyen aktus hatékonyságát gyengítené, ha a jogalanyok nem hivatkozhatnának rá, a nemzeti bíróságok pedig nem vehetnék figyelembe a közösségi jog részeként annak ellenőrzése érdekében, hogy az irányelv végrehajtásának formáját és eszközét illető lehetőségei vonatkozásában a nemzeti jogalkotó az irányelvben számára kijelölt mérlegelési jogkör keretein belül maradt-e (lásd a fent hivatkozott Kraaijeveld és társai ügyben hozott ítélet 56. pontját). Azt, hogy a megtámadott aktust hozó nemzeti jogalkotó az irányelvben számára kijelölt mérlegelési jogkör keretein belül maradt-e, ugyanúgy vizsgálni kell akkor is, ha elmaradt az adott irányelv megfelelő rendelkezésének a nemzeti jogba való átültetése.
- 67 Ami pedig különösen az „élőhely”-irányelv (6) cikkének (3) bekezdésében kijelölt mérlegelési jogkör kereteit illeti, az alapeljárás tárgyát képező ügyre vonatkozóan e rendelkezésből az következik, hogy a szívkagylók gépi úton történő halászata által a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményére tekintettel és a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzések fényében az illetékes nemzeti hatóságok csak akkor engedélyezhetik ezt a tevékenységet, ha megbizonyosodtak arról, hogy nem jár az érintett természeti terület épségét veszélyeztető káros

hatásokkal, ez az eset pedig akkor áll fenn, ha tudományos szempontból, ésszerűen mérlegelve, kétség nélkül megállapítható, hogy ilyen hatások nem következnek be (lásd ezen ítélet 59. pontját).

68 Ez a feltétel tehát nem teljesül abban az esetben, ha a nemzeti hatóságok úgy engedélyezik a szóban forgó tevékenységet, hogy az érintett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatások tekintetében bizonytalanság áll fenn.

69 A nemzeti bíró tehát figyelembe veheti az „élőhely”-irányelv (6) cikkének (3) bekezdését annak ellenőrzésénél, hogy a nemzeti hatóság, amely valamely tervre vagy projektre vonatkozóan engedélyt adott ki, a fenti rendelkezésben számára kijelölt mérlegelési jogkör keretein belül maradt-e.

70 Következésképpen az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy ha a nemzeti bíróságnak valamely tervre vagy projektre vonatkozóan az „élőhely”-irányelv (6) cikkének (3) bekezdése alapján kiadott engedély jogszerűségéről kell döntenie, a bíróság vizsgálhatja, hogy a nemzeti hatóság az e rendelkezés által kijelölt mérlegelési jogkör keretein belül maradt-e, még akkor is, ha az adott rendelkezést — az átültetésére előírt határidő lejárta ellenére — nem ültették át a tagállam nemzeti jogrendjébe.

A költségekről

71 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) A gépi úton történő szívkagylóhalászat — amelyet már több éve folytatnak, de amelyre vonatkozóan minden évben korlátozott időre szóló engedélyt adnak ki, amelynek kiadásakor minden esetben újból értékeli, hogy a tevékenységet lehet-e, és ha igen, akkor a természeti terület mely részein lehet folytatni — a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43 EKG tanácsi irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében foglalt „terv” vagy „projekt” fogalma alá tartozik.

- 2) A 92/43 tanácsi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése olyan eljárást vezet be, amelynek célja, hogy előzetes ellenőrzési mechanizmus segítségével biztosítsa, hogy valamely tervet vagy projektet — amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de arra jelentős hatással lehet — csak akkor lehessen engedélyezni, ha nem befolyásolja hátrányosan az érintett természeti terület épségét, míg a 6. cikk (2) bekezdése olyan általános védelmi kötelezettséget állapít meg, amelynek célja az irányelvben fogalt célkitűzések szempontjából jelentős hatással járó károsodás és zavarás megelőzése, így e bekezdést nem lehet ugyanezen cikk (3) bekezdésével egyidejűleg alkalmazni.

- 3) a) A 92/43 tanácsi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondatát úgy kell értelmezni, hogy a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket figyelembe véve megfelelő vizsgálatot kell lefolytatni minden olyan terv vagy projekt hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, ha objektív körülmények alapján nem zárható ki annak lehetősége, hogy a terv vagy projekt — akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként — jelentős hatást gyakorolhat az érintett természeti területre.

- b) A 92/43 tanácsi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének első mondata alapján, ha valamely, a természeti terület kezeléséhez közvetlenül nem

kapcsolódó vagy ahhoz nem nélkülözhetetlen terv vagy projekt veszélyezteti a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket, akkor olyan tervnek vagy projektnek tekintendő, amely jelentős hatást gyakorolhat az adott természeti területre. Ennek kockázatát a terv vagy projekt által érintett természeti terület egyedi környezeti jellemzőinek és feltételeinek figyelembevételével kell megítélni.

- 4) A 92/43 tanácsi irányelv 6. cikke (3) bekezdésének értelmében az adott terv vagy projekt által a természeti területre gyakorolt hatások megfelelő vizsgálata azt jelenti, hogy a fenti terv vagy projekt engedélyezése előtt az adott terület legújabb tudományos ismereteire figyelemmel meg kell határozni a terv vagy projekt minden olyan részletét, amely önmagában vagy más tervvel vagy projekttel együtt hatással lehet a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekre. A szívkgylók gépi úton történő halászata által a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményére tekintettel és a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzések fényében az illetékes nemzeti hatóságok csak akkor engedélyezhetik ezt a tevékenységet, ha megbizonyosodtak arról, hogy nem jár az érintett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatásokkal. Ez az eset akkor áll fenn, ha tudományos szempontból, ésszerűen mérlegelve, kétség nélkül megállapítható, hogy ilyen hatások nem következnek be.
- 5) Ha a nemzeti bíróságnak valamely tervre vagy projektre vonatkozóan a 92/43 irányelv (6) cikkének (3) bekezdése alapján kiadott engedély jogszerűségéről kell döntenie, a bíróság vizsgálhatja, hogy a nemzeti hatóság az e rendelkezés által kijelölt mérlegelési jogkör keretein belül maradt-e, még akkor is, ha az adott rendelkezést — az áttűtetésre előírt határidő lejárta ellenére — nem ültették át a tagállam nemzeti jogrendjébe.